

Ծեփորք ամեն առավել հնչում էր ժամը 9-ին

Թեթևանցհւերը՝ «AniQuar» ճամբարում

2010 թվականից սկսած «Թերյան կենտրոն» հիմնադրամը սարհմ մեկ հերթափոխով կազմակերպում է ակտիվ հանգիս Կանաձնի «Գուգարք» մանկական ճամբարում Վահան Թերյանի անունը կրող Երևանի, Գյումրիի, Ստեփանավանի, Կարքի և Արցախի թիվ 1 հանրակրթական դպրոցների 9-12-րդ դասարանների առաջադեմ աշակերտների համար: Վերջերս բերձորշի 13 աշակերտ, զինուել Սամվել Պատիկյանի եւ մարեթամիկայի ուսուցչուհի Անահիտ Հարությունյանի դեկավարությամբ, մեկնեցին Կանաձնոր լայադի մոտակա Գուգարք գյուղ, որտեղ 1978 թվականից գործում է համանուն ճամբարը: 1978 թվականից այն Տնօրինում է մանկավարժ Սեյֆուլիմա Ղանիելյանը: 1988-ն Վնասվում են նաեւ ճամբարի մասնաշենքերը, եւ միայն 1994-ից Վերսին բացվում են ճամբարի դրներ մանուկների առջև: Ներկայացնում ենք բերձորշի ճամբարական Անահիտ Ըստյանի թղթակցությունը ճամբարից:

Հետարքական ուղեւորւթյունն սկսվեց Բերձորից: Դուրս գալով մեր շրջանից եւ անցնելով Սյունիքի, Վայոց ձորի, Արարատի, Կոտայքի, Գեղարքունիքի մարզերով՝ հասան Տավուշի Դիլջան բաղադրական մարզուն իր հանգիստը աղասի-վելու եւ հետարքական իշխողություններ ունենալու հաճար: Գնում էին սպասումներով, դասկերացումներով, որոնք կապված էին «Գուշակ» մանկական ճամբարի հետ: Ամենատղավորին այն դահն էր, եթք ոչ ոք դրցին այդքան սպասված եւ բացահայտումներով լի ճամբարը: Ներս մանելում դեռ մեզ դիմավորեցին շեմ եւ ժմացող դեմքեր, փայլող աչեր, որից մեր գրեթե փակող աչերից վերացավ հոգնածությունը: Ամեն ինչ տղավորիչ ու հետարքական էր: Մի փոր հանգաւանալուց հետև լսվեց ժեկորի ձայնը, որը կանչում էր ճաշի: Մենի ամնիջաղութեարքեցին, ծանրացանի ճամբարի կարգ ու կանոնին եւ մյուս դրցողների երեխաների հետ, առաջ անմիջաղութեարքացանի ճաշի: Այսուհետեւ ամեն դրցու

Ըստեց իր կարգախոսը. «Սաներն են մենք Արցախ աշխարհի, ոչ ո՛վ իրարից մեզ չի բաժանի», - սա եղակ մեր կարգախոսը: Երեկոյան կազմակերպեցին խաղեր եւ առաջին համ Վայրկյանից այնան մտերնացան, որ օրն առանց իրար չիմ դատկերացնում: Մեր երեկոներն անցնում էին ուրախ խաղերով ու դարերով: Սեզ հետ էին Կարբիի, Ստեփանավանի, Երևանի եւ Գյումրիի Վ. Թթիեյանի անվան դրցոցների աւակերտները: Երբեք չեն մոռանան իմ նոր ընկերներին, այնքան ընդիհանրություններ ունեիմ:

Ամեն առավել ժեփորը հմչում էր ժամը 9-ին եւ բոլորին կանչում մարգանիի: Նման մի առավել էլ, փոնք հանգստից հետո, ավագ ջոկատավար ընկեր Արտակը մեզ ուղեկցեց Դերեկ գետը, որտեղ ջրոցի խաղացինք, զնայվեցին ընության հրացներով: 1 ժամ անցկացնելուց հետո՝ վերադարձանի: Հաջորդ օրը կազմակերպեցին արշավ դեմքի լիքած ճամբար: Մեր ջոկատավարն էր Ս. Պաղիկյանը: Ուղեւորությունն անցավ ուրախ, երգերով: Հասնելով լիքած ճամբար՝ մեզ ներկայացրեցին ճամբարի լամանությունը, աղա սկսեցին երգել: Մեր ջոկատը կատարեց Արցախի հիմնը: Նոյն օրն այցելեցին բարանձավ, աղա վերադարձանի ճամբար: Հաջորդ օրը կազմակերպվեց մրցութ-վիկտորինա, որտեղ մեր՝ Արցախի թիմը գրավեց առաջին տեղը: Յուրաքանչյուր օր կազմակերպվում էին սպորտային խաղեր: Այցելեցին նաև Դատեն՝ Հովի. Ժումանյանի

თოლ-ზამდებრუან: Այնտեղ ճեզ
դաსմანები Թումանյանի ճაմփի,
ցույց სცեղին նրա անձնական ի-
րերը, աշխատասենյակը:

Երբեք ճեմ ճոռանա ճաշաւանի
համեղ լուսնաները, որոնք խոհա-
րարները դաշտասում էին ճեմ ո-
գելորովաճամբ, մեր ուրախ ար-
շավաները, խաղերը, հումորները,
անգամ մեր վեճերը, որոնք ծա-
գում էին մանրութենից եւ հար-
փում մի ակնթարթում: Կիհետմ
օսեր այն խոսերը, որոնք ամեն ե-
րեկոν բնից առաջ, բոլոր կրկնում
էինք. «ճամբարը մեր տուն է,
մենք նրա տերը»: Եվ այս խոսե-
րը, իրոք, դարտապորտեցնող էին: Կիհետմ, թե ինչչես էին լսում
մեկս մյուսի անգամ ոչինչ չասող
խոսերը, փորձում ամեն մի վայր-
կյանն ուրախ անցկացնել: Կիհ-
ետմ, թե ինչչես էին ամեն գիշեր
իրար դեմքի առամի մածով խոսմ
եւ հրավում մեր արած անիմասս,
բայց ուրախ արարից: Իսկ վեր-
ջին երեկոն բոլոր հավաքվեցինք
ու սկսեցինք երգել. ընկեր Արակը
մեզ համար երգեց եւ կյանի խոր-
հուրդներ սցեց: Ինչչես չէին
ցանկանում բաժանվել իրարից,
ամեն վայրկյան կրկնում էին: «Այս, մենք մի ընտանիք ենք ե»:
Փաթաթվում էին իրար ու բայց
խոսեր ասում: Այդ գիշեր մենք չ-
նեցինք եւ լուսաբացը դիմավորե-
ցինք միասին: Ակիսոս, որ այդան
ուր ավարտվեց ամեն ինչ: Զնա-
յած մենք 7 որ էինք իրար հետ, բայց
կարծես մի աճքող կյանի ճանա-
չել էինք իրար: Մենք բաժանվե-
ցինք բաց աշխեռվ, բայց ուրախ
ուրսով:

ԳԱԱԾ, թե՝ «քանկացումներ»

ի առնելու և սյալ աղրանի իրական իմբնարժեք եւ ավելի ցածր դահելով ավելի շատ սպառվող աղրանիների գները՝ փոխհատուցելով դա ավելի քանիշարժեթիւ աղրանիների գներն ավելի քարձանելով։ Թե ինչո՞վ վերջացավ նման գրիթանը այդ երկու համար, բլուր գիտեմ։ Առավել բան արտասկսուիր է, ինչ ճափին առիջ ունեցել են գործ, որ «քանիշացումների» վերաբերյալ նոյն սուրբեկին ընկալումն ունեն նաև Երիտասարդները, որոնք չեն կը տեսել խորհրդային երկիրն ու ղամային սննդսությունը։

Այսուհետեւ կը չէ աղրանի մերը՝ բնական է, որ արտացոլվում են զնածի ցուցանիշի մեջ, բայց դրանք կարող են լինել չիհննավորված։ Այսինքն՝ այդ աղրանիների գները կարող են բարձրանալ կամ իջնել ոչ թե սննդսական հրողու-

թյունների, այլ սուբյեկտիվ գործոնների հաշվին: Գների չիմնավորված բարձրացումների օրինակ է մնացնող կամ գերիշխող դիր ունեցողի կողմից, օգսվելով իր այդ վիճակից, իր աղրանից կամ ծառայության գնի կամայական բարձրացումը: Ժամանակին «Արմենելլ» հաճախ էր դիմում ննան բայլի, ննան փորձեր են արել այլուրի, սահարավազի, զանգվածային սպառան այլ աղրանների ուղևաներում գերիշխող դիր ունեցողները: Դա արգելվում է օրենքով, եւ գոյություն ունի դեւական մարմին՝ Տնտեսական նրանցության դաշտում:

Աղարանի ամառային
առողջարանային ճամբարը Orange
Հիմնադրամի աջակցությամբ
արդեն շորորդ անգամ ընդունում է
առևտիկուլ երեխաների

Արդեն չորրորդ տարին անընդմեջ Երեւանում եւ Հայաստանի մարզերում բնակվող առևտիզմով Երեւանուն իրենց խնամակալների հետ ամառային հանգիստն անցկացնում են Աղարանի ամառային առողջարանային ճամբարում։ Այս հենարավորությունը հաղորդակցման խանգարումներ ունեցող այս երեսաներին ընծեռվել է Orange Քիմնադրամի եւ «Արթքի» միացյալ ճանկական բարեգործական իմինադրամի համագործակցությունում։

Կակիցների հետ:
«Աուտիզմով երեխաների մասին հիգածությունն Orange Համադրամի մարդասիրական ծրագրի առաջնահերթությունների է ՝ Հայաստանում, ինչպես աշխարհի այլ երկներում։ ԱրԵթ Լենսրնին հետ մեր համագործակցությունը մի բանի արվակա դրամներում ունի, եւ ամսարակին ճանապարհ արդեն սորոր ան-

Ծրագիր ներառում է նաև մի կարեւոր գործառույթ, որը դիլուսային եղանակով կներդրվի Հայաստանում՝ առաջիկով երեխաների մասնագիտական կրթությունը։ Սեմեստրեր ամսից առաջիկով երիտասարդ տղան իր մասնագիտական ուսումնառությունը կատարվի Հայաստանում։

Ծելիքտեր:
Ամառային առողջարանային ճամբարը Orange Հիմնադրամի կողմից Փինանսավորվող ծրագրի մի մասն է միայն, իսկ ամբողջ ծրագիրը ևս ավելի ընդածակ է եւ Աերառում է մի բանի նախագիծ, կացել է Ըստիանոր առօսամբ 16.290.000 դրամ, որն ուղղվել է ինչ-ղետ դասներացների եւ որպէս, այնողես էլ ամառային ճամբարի կազմակերպմանը, մասնագիտական կրթության ներդրմանն ու կազմակերպմանը:

Ճայնություններ, երբ գների բարձրացում տեղի է ունենում մի խանի սննդավարողների համաձայնությամբ եւ գների բարձրացման օբյեկտիվ դաշտաներ չեն լիում: Այս դեմքերում գների բարձրացումը տեղի է ունենում ոչ ռուկայական դաշտաներով, հետևաբար դրանք անընդունելի են եւ անօրինական: Եվ այս դեմքերում մարդկանց բողոքը «քանիկացուներից» միանգամայն արդարացված է, եւ լեռությունը, իր վերնույցալ կառուցյի նոցով դաշտավոր է թույլ չափ գների նման բարձրացումները:

չըեթ է թույլ առ սննդավական մրցակցության դաշտանության հանձնաժողովը: Բնակչությունն էլ մեետք է սկսի սարքերեւ այս երեսույթները եւ դահանջի թույլ չափ չիհնապկրված քանիկացուները, զայել գնաճը, բայց ոչ երեք ընդհանուրեն գնաճ թույլ չափ: Փոխարենը նա իրավունք ունի դետույրումից դահանջելու գնաճի սոցիալական հետևանմերը մեղմացնելու բայց իրավանացնել՝ բարձրացնել աշխատավարձերը, նորագույն ու թուակներ (աշխատավարձերի բարձրացում կարող են դահանջել նաև

Այստիպահությունը մեր կողմէն կազմակերպություններում աշխատողները: Այլարևու մենք մշտական բարեկարգություն պահպանում ենք առաջարկած աշխատավայրում: Դիմումները պահպանում ենք առաջարկած աշխատավայրում:

Վերջին մի բանի տարիները հայկանաւական են Օրանով, որ գիտական նոր հայտնագործությունները ստիլով են նոր հայացով ։ Օպերա գիտության մեջ միշտ են այժմ ընդունված շատ ժամանելուն: Պատմությունն ու հնագիտությունը համապես, կարենի է ասել, ամեն նոր հայտնագործությամբ ենթարկվում են հեղափոխական Վերջնօքերցումների: Դույսի 11-ին ռուսական «Կովկաս» այլինու ցուցադրվեց «Հայկական Լեռնաշխարհ, 12 հազար տարի առաջ. համաշխարհային բաղադրակրթության ակունքները» ֆիլմը, որն անկախ նրա հեղինակի՝ Արմեն Պետրոսյանի հայ լինելու հանգանանից, թեմայի երկրագումների աջան բացեց մի շարք նոր հրոռություններ: «Ասօն»

Դայտաբանելու համար բարեկարգ պահանջման մեջ մտնելու համար առաջ է առաջընթաց կազմակերպություններ։ «Ազգ»

գրուցել է Ա. Պետրոսյանի հետ, որի
մասին հայ հանրությունն ա-
ռանձնադես շատ բան չգիտի:
Դանկարծ ու դարզվեց, որ նա
«Կովսուրա» ալիքով ցուցադրված
եւ համաշխարհային բաղաբակր-
թության առեղծվածների մասին
դատմող 20-ից ավելի ֆիլմի հե-
տինակ է, որն նշից շատեր մենք
ազահորեն կլանել ենք առանց
խորանալու, թե ովքե՞ր են այդ ֆիլ-
մերը ստեղծողները: Դիմա հոգա-
սորեն կարող ենք օժի՝ եզրիտա-
կան բուրգերի, համաշխարհային
ջրհեղեղի, Մելիքայի, Պերովի եւ
այլ տարածմների դատմական-
հիմագիտական առեղծվածների
մասին ֆիլմերի հեղինակը մեր
հայրենակից Արմեն Պետրոսյանն
է, իսկ համաշխարհային բաղա-
բակրթության՝ Դայկական Լեռ-
նաշխարհից ծագած լինելու մա-
սին վերջին ֆիլմը դարձադես
կորողային աշխատանք է, որը
հայ ծավակութիւն ուղղությանը մտն-
թելու լավագույն արիթմ է դառ-
նում նաև նազեթների եւ ոչ նաս-
նազեթների համար:

Իր համար այս սիրելի թեմաներն Արմեն Պետրոսյանը հաղորդաւորելի եւ ֆիլմերի ժամանակացկան է նաև Հայաստանում, մինչեւ 2006 թվականը Հայաստանի մեկնելը: Բավական է հիշել քո՞ Անահիտ Պետրոսյանի հետ իրականացված եւ հետուադիտողի կողմից միշտ սպաված «Զարմանադարան» հաղորդաւոր, որը հաղորդման ժամանակարձել է այն թեմաներին, որոնի հետագայուն արձանագրել է Ա. Պետրոսյանը «Կուզուրայի» դասվերով նկարահանած իր հեղինակային ֆիլմերում. «Չափը բաց էր, այդ ֆիլմերի կարիքը կար: Գիտնականներից ամեն մեկն իր կարծիքում ունի ներկայացված հարցերի վերաբերյալ, ուստի անգամ հաճածայն չիննելով մյուսների հետ, իսկ ընդհանուր հայտարան իմ ֆիլմերում սովորաբար արբերվում է ամեն նեկի առանձին վերցրած կարծիքից: Այդուն նաև վերջին ֆիլմում: Հայաստանում կատարված նոր հնագիտական հայտնագործությունները վկայում են, որ հնագույն բաղադրականության ակունքները ոչ միայն ավելի վաղ ժամանի են, այլև այդ բաղադրակրությունները ուստի բարձր ճակարդակի են: Իսկ ամենակարեւորն այն է, որ բաղադրակրություննը ծագել է ոչ թե 5-6 հազարամյակ առաջ, ինչդեռ ընդունված է մինչեւ հիմա եւ ներկայացվում է դեռ դասության դասագրեւում, այլ 12 հազարամյակ առաջ Հայկական լեռնաշխարհում», ֆիլմի մասին ասում է Ա. Պետրոսյանը. «Մեծ

Այդ թեմաները մենք անում էինք
Հայաստանում հաղորդաւարի
ժեսով, եր աշխատում է ին բու-

Աերկայացվում, որ եթե Ուրարտուն
առաջին հազարամյակի սկզբով
կամ Երկրորդի Վեցրոշ է թվագր-
վում՝ միևնույն ժամանակ Հայ-
կական լեռնաշխարհում մի ու-
րիշ, Հայաստ անունով ղետու-
թյուն է եղել խեթերի թագավորու-
թյունից դժողի արևելք, ու որն ա-
վելի հին է խեթականից:

Ֆիլմը «Կովտուրայի» սեփականությունն է, հայերին դեմք է հետարքերն նրա քարգմանությունն անզերենով ու տարածումը ողջ աշխարհում: Ուստե՛ր այդպիսի մասդրություն չունեն, իրենց ԱՊՀ տարածի համար են նկարում ու ցուցադրում, հետև էլ տարիներով անընդհատ կրկնում են այդ ֆիլմերը: Եթե մեկն ուզենա սա անզերենով քարգմանելու իր երլուսով գույց տալ, մեք է

Ա. Պետրոսյանի, բանի ու մեկ արքաները դեռ իրաւ մեզ չեղարգել այս բան:

Ղարաբաղի, ղարաբայան հայության պահանջման մասին ֆիլմը հենց հիմա Ա. Պետրոսյանի դեմք պավարությամբ Ղայաստանու առաջին գույքում՝ Ղայաստանի արխիպեպօք Վային ֆիլմերի հիմնա վրա: Ակադեմիկոս Մելքոն Մանուկյանը, որ ժամանակից Ղուկասանում եղել է ռուսների պազմով «Ղարաբաղ» կոմիտեի նախագահը արխիպեպօք օգտագործության մեջ (Սովորականի, Ինեսա Բուրկու Վային) ֆիլմում փորձ է արվել անելքայացնել հականարության ամբողջական դատարկությունը: Հոկտեմբերին Գյուղխոսանի դայըն Տաճարի 200-ամյակն է, եւ այս տարեթը կիսամաս կազմակերպված կամաց համայնքային համայնքարությամբ նշանակված է:

Հայաստանի հնագետներ, որոնք
դաշնում են իրենց հայտնազոր-
ծությունների գիտական նշանա-
կության մասին, ինչպես նաև
գերմանացի հնագետ Կլաուս
Շնիդտը:

Երեւանի արևմտյան արվարձանի «Վերին Նավեր» կոչվող բրոնզե դարի բնակավայրը տեղած հնագետ Զակոբ Սիմոնյանը դասնում է մ.թ.ա. 15 դար առաջվա բնակավայրից հայտնաբերված մետաղյա թքնի արձանիկի մասին (հայտնաբերվել է 1978 թվականին, դահլիճնում է Զայտսանի դասնության թանգարանում): Զանարդիմ էր, որ դա բրոնզից կամ երկարից դիմի լինի, համենայն դեպք՝ ժեսն է այդդիմին եւ հայտնաբերման մասից ուրաքանչան է հույսով

Քաղաքակրությունը ծագել է 12 հազարամյակ առաջ Տայկական լեռնաշխարհում

«Կովկասությի» հետ կապվի: Կամ, ինչդես Արմեն Պետրոսյանն է ասում, նորից դասվիր նկարել թեման, այս անգամ՝ անզիւենով:

Այժմ Ա. Պետրոսյանն ավարտում է Մատենադարանի նյութերի հիման վրա հերթական աշխատանքը, որն էլի նարդիկության հնագոյն դասնության է առնչվում եւ դասմում է, թե ինչո՞ւն է համաշխարհային դասնությունը նարդիկանց հասել մեր դասմիշների ու թարգմանիշների եւ մեր Մատենադարանի ընորհիկ փասներն՝ վերջին ֆիլմի թեման շարունակվում է՝ ցուց տալով, թե Հայաստանը եւ համաշխարհային բաղաբանությունը ինչպէս են կապված: Օգտագործված են հետարրական տեղեկություններ Մատենադարանի նյութերից:

Մեր ժամանակը, տեղեկատվության տարածման հանաչսարհային ցանցը, նոր տեխնոլոգիաները հնարավորություն են մեր հայացքների արագ վերափոխման եւ գիտության ահռելի ցատկի, բայց նաև՝ սովորական ճարդը մի տեսակ շփորության մեջ հայսնվեց՝ ո՞ր ընդունելու որդես ելակետ, երբ ամեն օր բան է փոխվում մեր շուրջն ու գիտության մեջ, երբ հաճախ ակնհայտ թվացող իրողությունների շուրջը դեռ վիճում են գիտնականները։ Բայց առանց նոր հայացքի անհնար է առաջ շարժվել, իսկ շարժման աղաղում է նաև Արմեն Պետրոսյանն ի ֆիզիկում։

Նոր տեսակի, մարդկանց փոխող ֆիլմեր է ստեղծում նա:

Հայերին համար երեք մեծ թեմա
կա կարելո՞ւ էղոսը, դարաբա-
ղյան թեման, ցեղասպանությու-
նը։ Կրանց անդրադարձ անելո՞ւ է։
Էղոսի ժամանակո դեռ չի եւել։

Օսամանց»:

Իսկ ցեղասպանության մասին հիմքին նկարելիս, ըստ Ա. Պետրոսյանի, դեռև է հասկանալ, թե ի՞նչ է առնդիր է դրվում. «Մենք ի՞նչ ունենք Անրի Վեռոնյի «Սայրիկը», որ արտակարգ ֆիլմ է, ցեղասպանության մասին մի փորձի համար ված կա այստեղ թեեւ ընդամենը»: «Սակա լեռան բառասուն օրդինատնենք, որ լայսնանախ գոյություն չունի, բանի որ արտադրությունն չափությունից համապես է մինչեւ ավարտ կետը, ուղղակի դրանցից հետո ավարտել են, ու հայերն են նայում Հասինճախս չինենք՝ Էդիզոն քրոլ, մարդու լատանությամբ Շեր պայանելու ավելի ազդեցիկ կարգությունուն կոչում են՝ «Երանքեց», ասում է նաև՝ Յայոց ցեղասպանության թեմային ֆիլմուն առնչվելու իր համար փակված համարելու»:

«Բավարարված եմ». այսպիսի հարց ռեժիսորի համար գործություն չլունի. «Ես ժամանակ չլունեմ այդ մասին նշանելու անընդհատ զբաված եմ: Անընդհատ գործ անելը ուրակ է»: Եթերում: Կայաստանում զաղաց կահա չլունեն՝ ես ո՞վ եմ, ի՞նչ ես անում, ուղղակի մեկ-մեկ ֆիլմ երս եմ նայում»: «Գօնահատ կած եմ»: «Եթե ավելի շատ աշխատանք եմ տալիս, ուրեմն զնա առաված եմ», ասում է Արմեն

Դեռսպանը:
Մի քանի ընդհանուր գծերուներկայացնեն Ֆիլմը, որ ընթեցողն իմանա՞ խոսն ինչի՞ մասին է: Ֆիլմուն նկարահանվել եւ

դա (Երկարի ճշակումը հազար տարի ավելի ուժ է սկսվել այդ ժամանից), սակայն դազեց, որ ժամանակակից գործիքները ոչ մի կերպ չեն կարող ինչ-որ ազդեցություն ունենալ թշնի արձանի նյութի վրա: Թե ինչ նյութ (Երկնայի կամ առավել բարձր անրության Երկար) են քործածել անհայտ վարդեմերը մեր թվականությունից 15 դար առաջ, եւ որ կարենու է ինչ տեսնողիքաներով, մեզ անհայտ է: Կամ մ.թ.ա. Երրորդ հազարամյակում ձիասարի Երկար ճամանակում է հայութեավել, որի նյութը եւս նոյն ժիմի անհայտ բաղադրության է: Սիմոնյանը դատում է նաեւ Լաւենում հայութեաված 4 հազար տարեկան գենի մետաղական մասերի, Արենու և հազար տարեկան կոչիկի ճամփան Ենթադրություններ անելով, որ բաղադրակարգության հնագույն ակումբները Դայկական լեռնաշխարհում են: Գիտնականները Ենթադրում են, որ առաջին բաղադրակրություններն արդեն եղել են սարցի ժամանակաշրջանի վերջում: Զաղարակրությունը ծնունդ է առել ոչ թե Նեղոսի հարթավայրում, մեր թվականությունից 3-4 հազարամյակ առաջ, այլ՝ Դայկական լեռնաշխարհում, մոտ 12 հազարամյակ առաջ:

Քարանձավագետ Սամվել Չահինյանը նույն է, որ չնայած մեր դպասագրերում բաղաբակրության ծագումը վերապիսում է մ.թ.ա Երրորդ հազարամյակին՝ սկիզբ առած Շումերում եւ Եգիպտոսում, իրականում շատ գիտնակամներ գիտեն, որ այն ծագել է Հայկական լեռնաշխարհում, 12 հազարամյակ առաջ: Որ այստեղ են ծագել հողագործությունը, երկարագործությունն ու բարի ճշակումը, ճարտարաբենությունը, տեսությունը, աղա տարածվել են՝ ծննդով Եգիպտոսն ու Շումերը: Սա արդեն 21-րդ դարի մայնություն է դառնում: Չնայած դեռ գերմանացի Երկրաբան Աբրիսն էր 19-րդ դարում իր գիտական նյութերում գործածել «Հայկական լեռնաշխարհ» տերմինը, սակայն հետագայում, շատ դեղներում բաղաբական նոյանակահարնարությունից ելնելով, գիտնականներն այդ տերմինը չեն օգտագործում, չնայած գիտեն այդ մասին: Գերմանացի հնագետ Կլաուտ Շմիդի հայտնագործությունը հաևկաղես երկու տարի առաջ Արեմյան Հայաստանում, կարելի է ասել, բաղաբակրության ծագման շատ ավելի վաղ լինելու առումով հեղափոխություն է առաջացնում:

